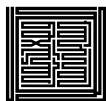

Нина
Лёнхобоева-Артугаева

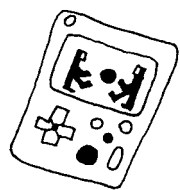
Эдир ЗГ. зурааша

Уран зурааша
Жалцанов Гүрэжаб

*Бага наһанай
хүүгэдэй ном*

~ Буряад-Монгол Ном ~
Улаан-Үдэ

УДК 89
ББК 84(2Рос=Буря)бу
Л 597

ЭДИР ЗУРААША / АБЫН СЭРГЭ

Хүүгэд залуушуулай дунда дэлгэрхэн олохон дуу-
най үгын зохёогшо, буряад хэлэ, уран зохёолой багша
Лёнхобоева-Артугаева Нинын үхибүүдтэ зорюулхан
бүтээл соо шүлэг болон таабаринууд ороо. Тус номой
онсолигынь хадаа гансал уншаха бэшэ, досоонь зуража
болохо юм.

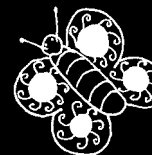
© Лёнхобоева-Артугаева Нина, 2013
© Жалцанов Гүрэжаб, зурагууд, 2013
© Буряад-Монгол Ном хэблэл, 2013

ISBN 978-5-905958-02-1

Бүхы эрхэнүүдын хамгаалагданхай.

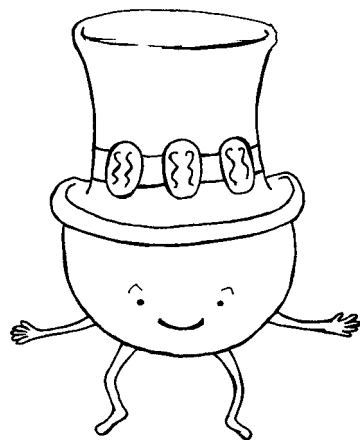
Тус зохёолой ямаршье хубице ямар нэгэ аргаар, ямар нэгэ түхэл
маягтайгаар зохёогшын эрхын эзэнэй зүбшөөрэлгүйгөөр гаргажа яашье болохогүй

Шагнагты, үхибүүд, дуугайхан

~ I ~

Шагнагты,
үхибүүд,
дуугайхан...

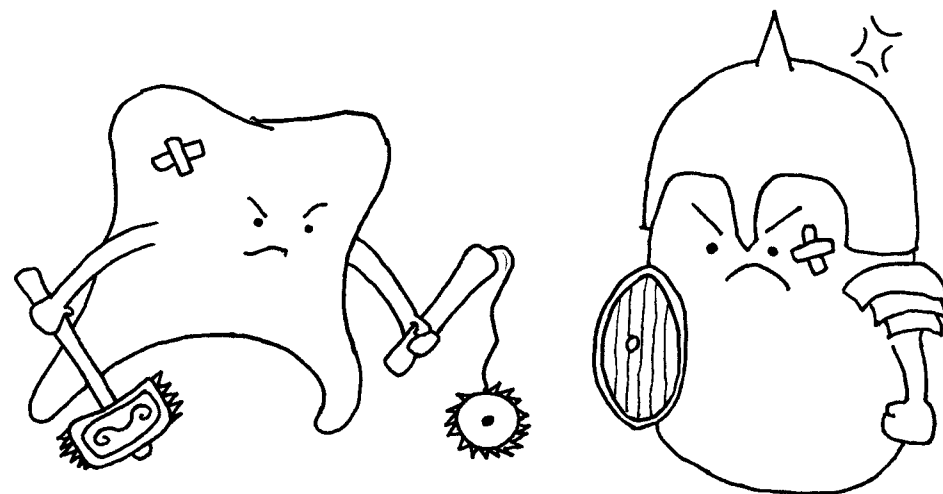

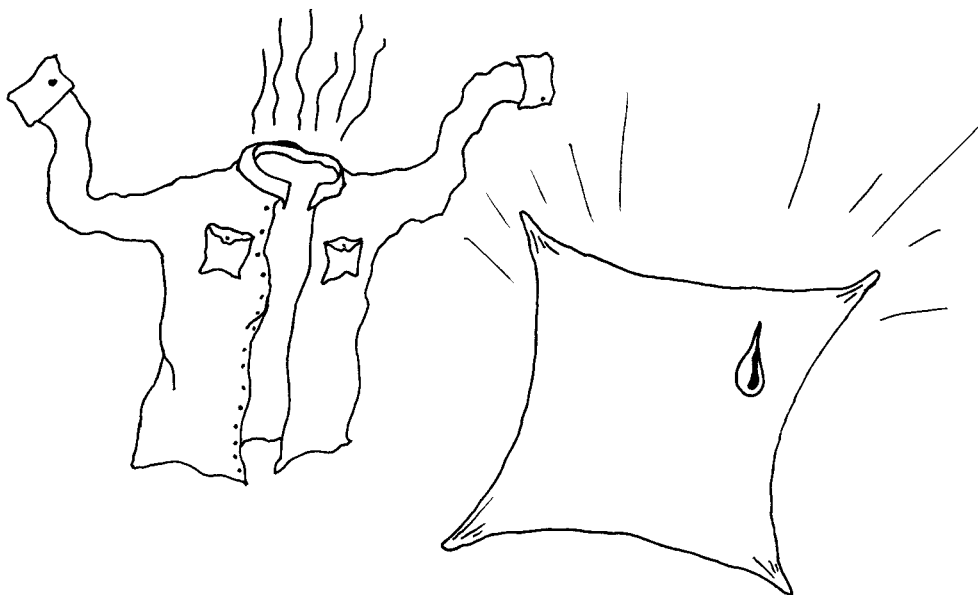
Шагнагты, үхибүүд, дуугайхан,
Шэмээгүй болон, аргаахан,
Шэхээз һонороор табин,
Шэдитэ таабаринууды таагты!

Бү шууягты, аляахан хүүгэд,
Таабариин орондо айлшалаа,
Таамаг үгэнүүды бэдэрэе,
Бодомжолон, түргэн таая!

Дундаа сагаан тоһотой,
Дамбагар хүрин арһатай,
Тэрүү дээрэ үлгөөтэй,
Түншүүрээр сохижо абаха гээ.

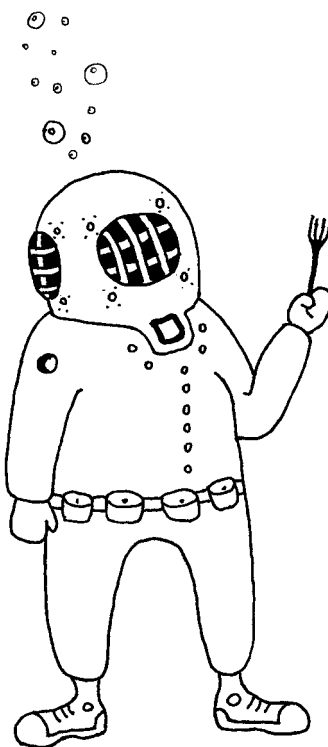
Хүбшэ, шэрэнги тайгын
Хушын һамаp лэ ха.
Амһартыень тос гүүлээд,
Амтархан сэмэнэбди.

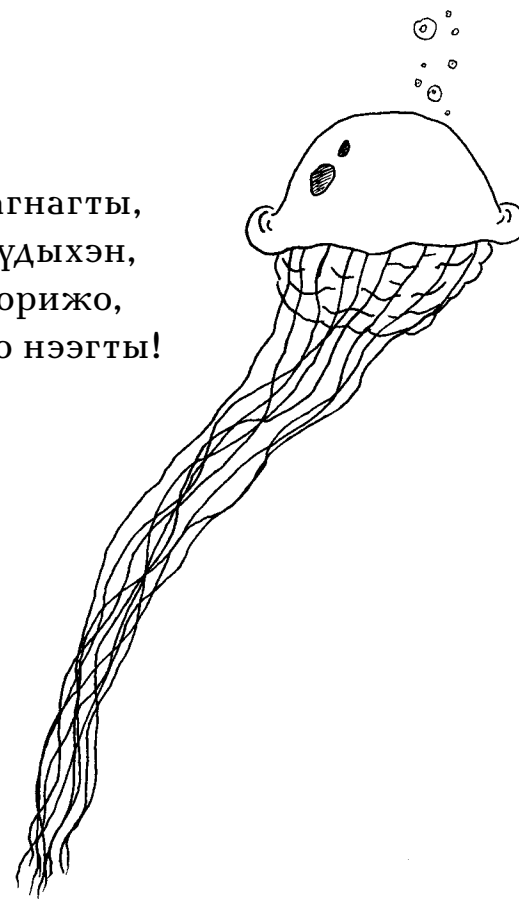

Хүл, гаршые үгы аад,
Хүдэнэн зөөлэн бээтэй.
Сэлсэгэр үнжэгэн бээдэнэ
Самса гээшэл хэрэгтэй.

Дэндэгэр хоёр бээтэй,
Дүрбэн тээшээ эбэртэй,
Табидаг юм орон дээрээ,
Дэрэ гэжэ мэдэгты.

Зай, саашань шагнагты,
Забһар болотор үдыхэн,
Ухаан бодолоо һорижо,
Таабариин оньһо нээгты!

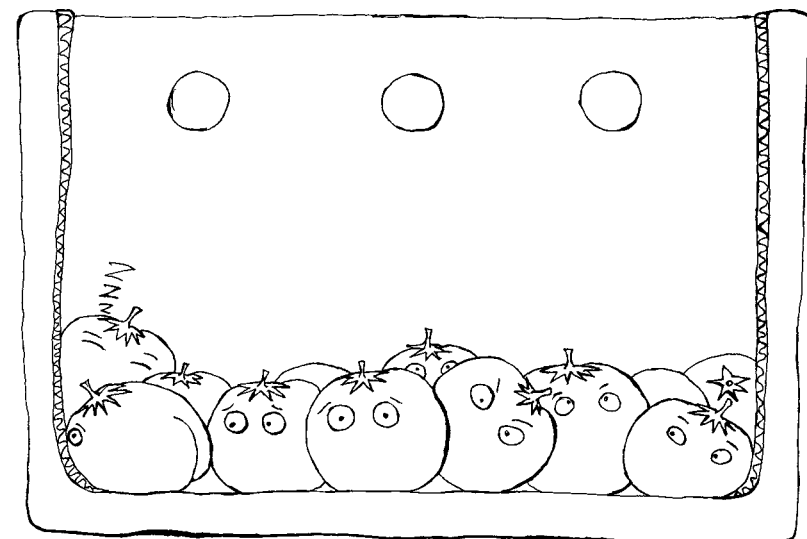
Шанага соо шантайгаа,
Шамдаш, намдаш хүртөө.
Халбагын эрмэг дээрэ
Хүл гараа арбалзуулаа.

Тогоон соо лабшаатай,
Тоһотой, мяхатай шүлэн ха.
Тахуунайн бэлдэнэн лабшаа ха,
Тоб байса хэлэжэрхи.

Хаа-яахан уурал бааядаг,
Харин орхёод ябаа наашни,
Тойбо татажа болохо,
Түймэр табижа болохо.

Найн, номгон зантайдаа
Наймнаржа, налгай эльбэдэг.
Ородшье, буряадшье нэрэтэй,
Олонхон зондо хэрэгтэй.

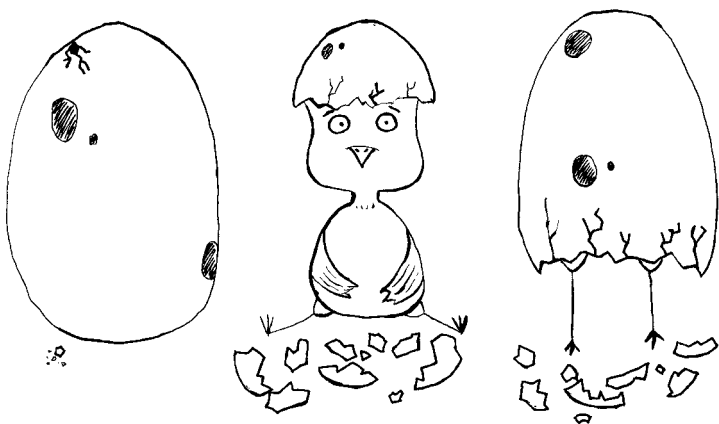
Хамарынъ ямар гоёхон бэ!
Хари гүрэнэй утюг ха.
Уршалаа эльбэжэ байдаг,
Ууралтай сагаан элюур ха.

Түмпэгэр олон, монсогор аад,
Пүлсхэдээд жэгдэ ногооршодог.
Америкэнээ нүүжэ ерэнэн аад,
Америкэээ һөөргөө ошохомни гэдэг.

Хэмгүй удаахан, үнихэн
Харанхы соо хэбтэшэдэг.
Удаан хэбтэнэндээ эшэжэ,
Уб улаахан болошодог.

Шүүһэтэй, томонууд бээтэй,
Шарлажа улайдаг зантай,
Түмпэгэр монсогор бээтэй,
Помидор синьор гээшэл ха.

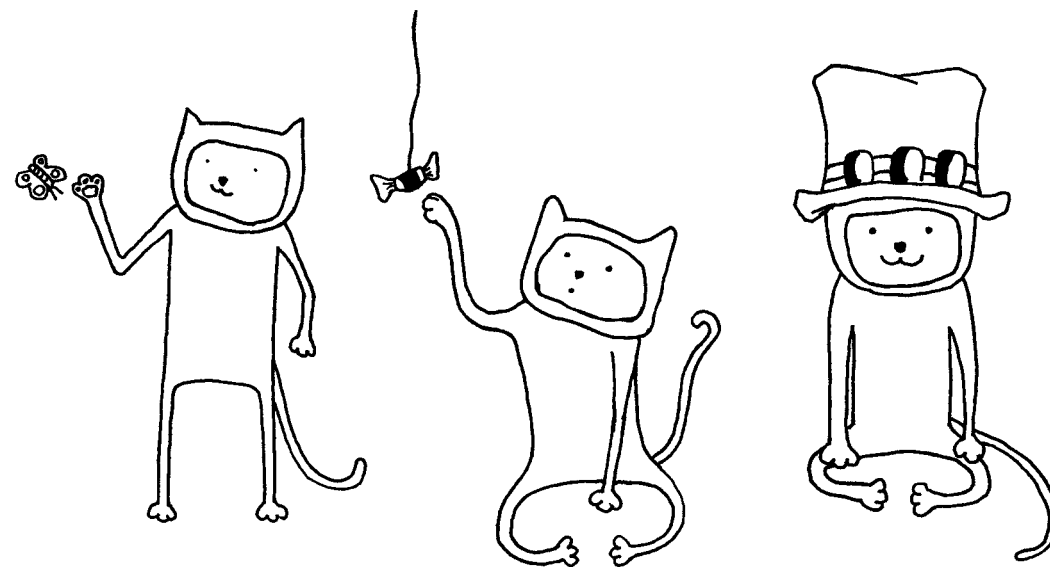
Сагаахан гэр соохоно,
Сарюухан гэр соохоно
«Түс» гэжэ тоншожорхибо,
«Тас» гэжэ унашаба.

Тэндэһээнэ нэгэ һонин
Шиисгалдай аргаахан бултайба.
Татан гэхээмни-зөөлэхэн,
Шарахан юумэн байшаба.

Зорихон тээшээ пишаганалдаһан,
Зайн галаар дулаасуулһан,
Заахан, хөөрхэн *дальбараанууд*
Зохидхон, аабархан *ангаахайд* лэ.

Һамгүй аад лэ, үһээ һамнаба,
Уһагүйгөөр нюураа угааба,
Һүүлээрнь диван дээрээ
Уянгата дуугаа дуулаба.

Саахартай печенишье эдихэ,
Сагаан эдеэндэшье дуратай,
Маанадтаа угаа дуратайхан.
Манай Дана *миисгэйхэн* лэ.

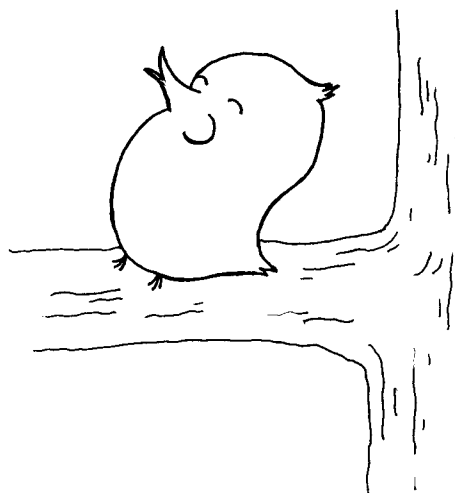
Хэшээлнай дүүрэбэ одоол,
Эсээ гүт, үхибүүдни?
Эгээл олон таабаринуудые
Хэнтнай мэдэхэ болооб?...

Шубуунай аймаг

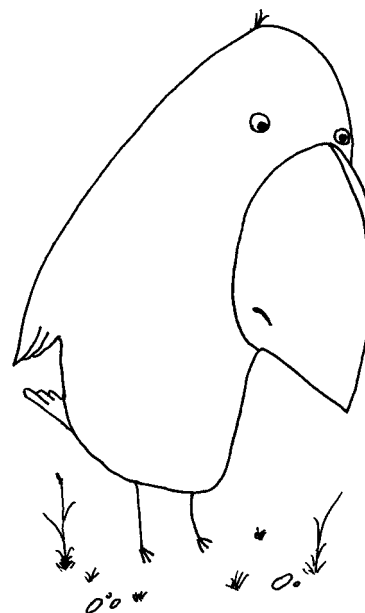
Шаазгай

Шаазгай, шаазгай,
Шааюур шаазгай,
Шууюур, хааюур,
Шүдэгүй шаазгай.

Хүхы шубуун

Хүхы шубуун хүбхэлзөө,
Хүг-хүг, хүг-хүг донгодоо.
Ой соогуур нийдээ,
Оло дахин донгодоо.

Турлааг, турлааг
шубуумнай...

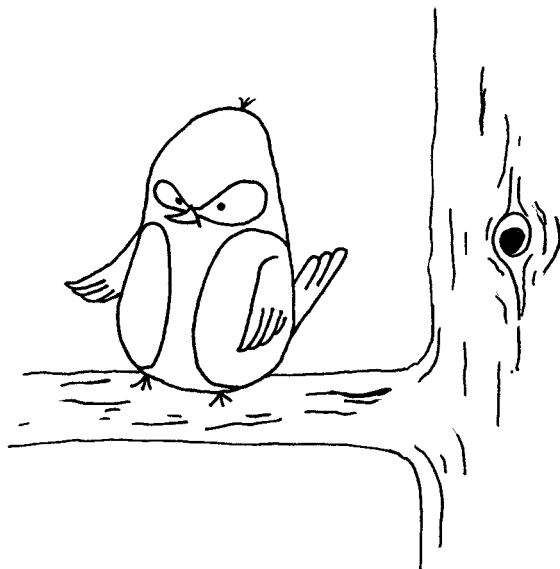
Турлааг, турлааг шубуумнай
Тааруу уургай түхээрээ.
Тунатай шубуухай байжа,
Томоотой болохоёо ханаа.

Тоншуул

Тоншуул тоншон тоншоно...
Тон-тон, тон-тон сууряатай.
Модоной холтоһон амтагүй,
Мушхуу хорхой амтатай.

Хүхэ буха

Хүхэ буханууд сонхodomни
Хүрэжэ ерээ нийдэн.
Эдюур дээрэхи орооһоёо
Эдихээ ерээ бултадаа.

Турлааг

Турлаагай харьяа шарьяан
Тунгалаг агаарта зэдэлнэ.
Хабарай дулаан наран
Халуун элшээ сасана.

Хуушан гэрэй орой дээрэ
Хаагалһан ууртай турлааг
Хаб харахан, хөө дэгэлээ
Харамнана, тайлахаяа гамнан.

Тоншуулай ажал ехэ...

Тоншуулай ажал тон ехэ,
Толгойгоо үбдэтэрөө тоншоно.
Тааруухан жэжэхэн хорхойнууды
Томоотойгоор удаан бэдэрнэ.

Томохон холтоһо сооложо,
Тон-тон, тон-тон тоншоно.
Сахилгаан бэшэг сохиһон шэнги
Сэг зурааһа жэрылгэнэ.

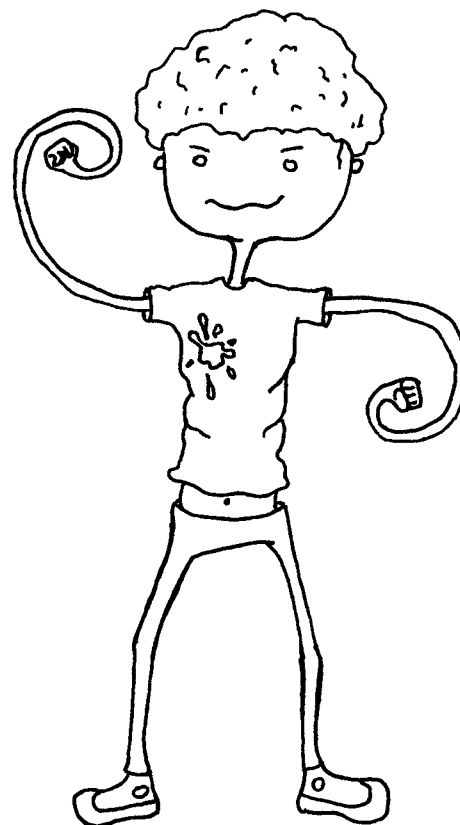
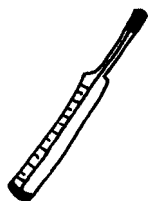
Залхуудай

Залхуудай хүбүүхэн
Хэшээлдээ ошохоёо
Залхууран гонгиножо,
Хоолоймни үбдэнэ гэдэ.

Эжнынь хайрлаад,
Хүбүүгээ баархамни гэдэ.
Эмшэниие дуудаж,
Халуун унда, эм уулгаба.

Залхуудай эрхэлэн,
Дэбдихэр дээрээ хэбтэнэ.
Зорёон ёолон нагад,
Дэмы-дэмы тумархана.

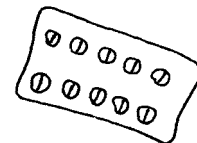
Эжынгээ ажалдаа
Яаран гаража ябамсаар,
Янгархуу эрхэ хүбүүмнай
Ээрэмшээн газраа наадана.

Һургуулийн нүхэдынъ
Һанаагаа зобон асуунад.
«Энхэ элүүр бараг гүш,
Эмшэн аргална гү?»

Залхуудай һэнгэргүй,
Үетэнөө мэхэлнэ хамаагүй,
«Зобоноб, хоолоймни үшөө
Үбдэһөөр, һөөлдэнхэй зандаа».

Ай даа, халагшые!
Һэшхэлшни хаана юм?!
Айдар үетэн нүхэдөө
Һэнгэргүй мэхэлхэшни хүрөө
ха даа...

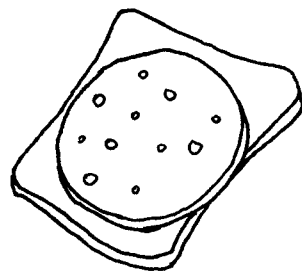
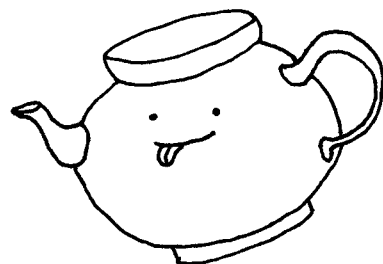
Айлшад

Хүхюутэй хүүгэдэй
Сэсэрлиг соо
Хүлгөөтэй,
Шууяатай...

«Хаанаб, минии гутал?
Хайшаа ошообта?
Ханда, Буда, Солбон!»
Харайлдаан, гүйлдөөн...

Холоһоо айлшад ерэхэнь,
Хонгёо дуунууд зэдэлхэнь.
Холбоо шүлэгөө дабтая,
Хатар наадаяа эхилэе.

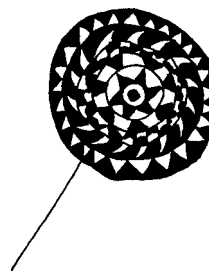
Хэн хэнэй хойноһоо
Хэлэхээ бү мартагты...
Хэлыт бидэндэ, юрэдөө,
Хэниие хүлээнэбта үглөөнһөө?

Хүндэтэй айлшаднай ерэбэ,
Харагты даа, бултадаа,
Хүн бүхэнэй эжынэр
Хүхюутэйнүүд, баяртайнууд...

«Амар мэндээ, эжынэр!
Наашаа гаража һуугыт.
Налгайхан эжынэрнай,
Таанадтаа дуратайбди».

Хүхюутэй хүүгэдэй
Сэсэрлиг соо
Шууяатай,
Хүлгөөтэй...

Арюуна басаган баяртай

Арюуна басаган баяртай –
Абань бүмбэгэ бэлэглээ.
Хөөрхэн жаахан гараарааа
Хүрөөд абана нааданхайгаа.

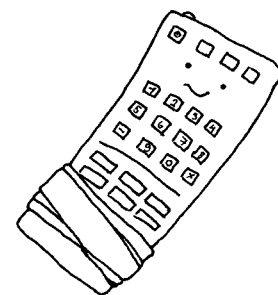
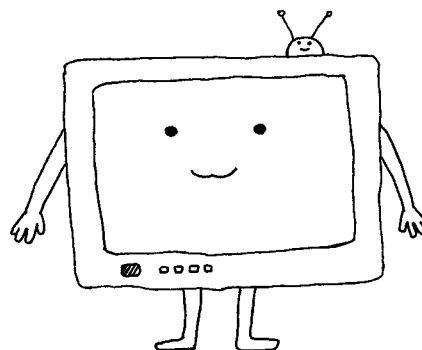
Арюунын нааданхай бүмбэгэ
Аятай зохидоор собхорно.
Алим бэ тэнгэри гэнэндэл,
Аяар дээрэ хүрөөд абана.
Үбгэн абань наадалжа,
«Үдхэлөөд үзөө һаа» гэнэ.
Өө, болохогүйл гэнэ ашань,
Ондоогоор наададаг юумэл.

Аляа басаган Арюуна
Абадаа эрхэлэн хэлэнэ:
«Сугтаа бүмбэгөөр наадая!
Собхорон түргөөр дэбхэрээ!»

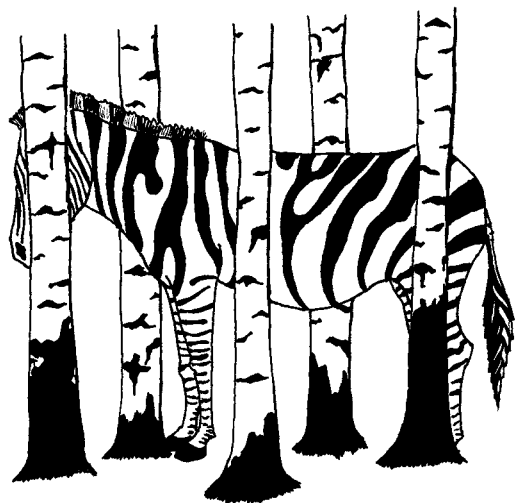
Манай зурагта

Манай үнгэтэ зурагта
Маанадаа хүхеежэ баярлуулна.
Угаа олон хүнүүдые
Экран соогоо багтаажа,
Үдэр бүри хөөрэнэ,
Элдэб һониноо зугаална.

Үбгэн абамни нюдэнэйнгөө
Шэл бэдэржэ эхилэнхэй.
Абамни диван дээрээ,
Хүгшэн эжым сүлөөтэйхэн
«Буряад телевидениингээ
“Буряад орон” дамжуулгаяа
Хараяа» гэжэ манаа дуудаа.

Хуһан

Гүрэмэл ута һийхэнүүд
Намаа набшаһадтай һанжан,
Ногоон үнгөөр миралзана,
Гэнжэтэн доошоо унана...

Мүшэртэш няалдаһан набшаһад
Мүнгэн шэнгээр һаршаганаха.
Шэхэнэйшни гоё һийхэнүүд
Шэм-шэм шэбэнэлдэнэ...

Мойһон

Һайхан хангалтама үнэртэй
Һаглагар мойһон сэсэглээ.
Ногоохон арбагар мүшэрнүүдээ
Наран тээшэ дэлгээгээ.

Үндэр жалгын захада
Үбэр талыень шэмэглэн,
Үдэшын боро хараае үдэшэжэ,
Үглөөнэй нарые угтана...

Набша намаагаа дэлгээһэн
Сээл харахан мойһые
Намарай дуулим сагта
Садатараа эдижэ жарганабди...

Заан

Зантагар минии заан,
Зоопаркын томо заан,
Толгойгоо миин нэжэржэ,
Томоотой болохоёо нананаш.
Заан, минии заан,
Заатагүй шамдаа ерэхэб.
Амтатай алима жэмэс
Альган дээрээ асархаб...

Таабариин орон

Оршуулганууд

~~ II ~~

Байгаалийн элдэб үзэгдэл

Хүн бүхэндэ бии юм,
Һамартай хушадашье бии,
Һаруул далайн загаһандашье бии.

(дээрлүү)

Гэр соогоо хаманаб, аршанаб,
Гар дээрээ үргөөд
Гаргаад үзэхэ гэнэб.
Үргөөд гаргажа ядааб,
Аршаад хамажа ядааб,
Арюун сагайнгаа ерэхэдэ,
Өөрөө гараад ябашаба.

(дээрлүү)

Тонгойгоод газарһаа
Абаха гэхэдэм, абтанагүй.

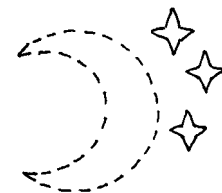
(дээрлүү)

Баян хүхэ ноён
Бардам долоон хүбүүдтэй.

(рэгдл ноогор
‘ногдошго нпнлү)

Абгайнь дүү хүбүүндээ
Айлшалжа ошобо.
Абын эрхэ хүбүүн
Абгайһаан тэрьелшэбэ.

(дэох нлү дээрл)

Дээрэнээ гоожожо,
Дэлхэе ундалуулба.

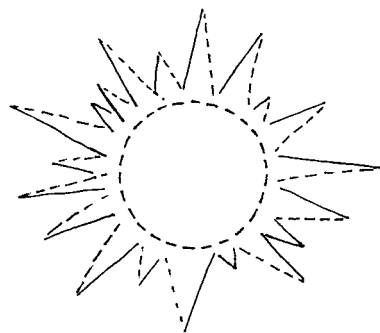
(оодог)

Хүйтэн сагаан
Хуудам дайдаар бударба.

(нрцрц)

Үглөөгүүр эртэ,
 Үүрэй сайхада
 Үбнэ ногоон дээгүүр
 Үнгын шэрээр ялалзаба.
 Наранай гарахада,
 Найданайда хоргодошобо.

(ᠳᠡᠷᠠᠯᠠᠭᠤ)

Төөдэймни гэр дээрэнъ
 Түхэреэн халааша үлгөөтэй.
 (ᠠᠳᠠᠷᠠᠭᠤ)

Тэрээнгүйгөөр уйланабди.
 Тэхэрижэ ерэхэдэнь,
 Нюдээ хаажа хоргодонобди.

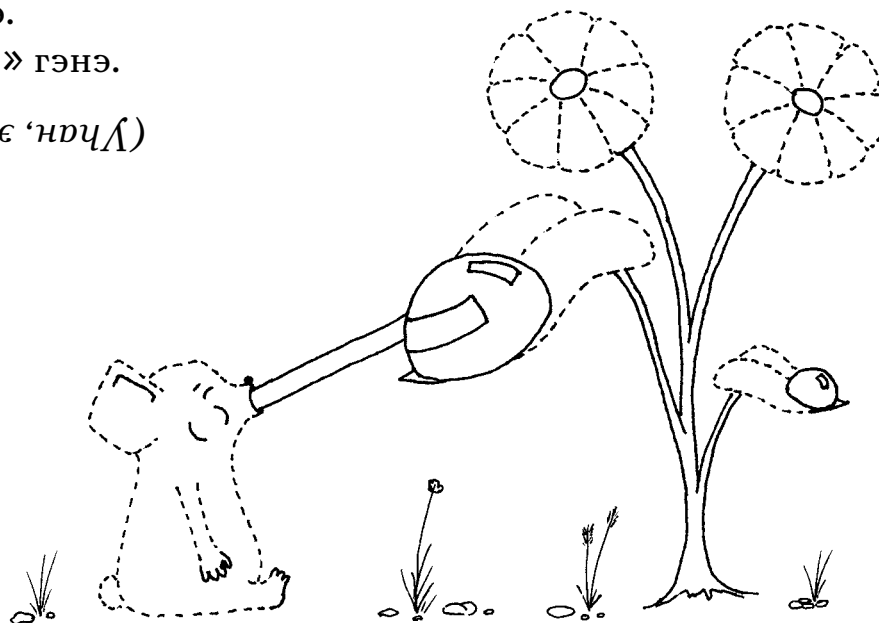
(ᠠᠳᠠᠷᠠᠭᠤ)

Нэгэнийнъ «Гүйлдэн урилдаая» гэнэ.
 Нүгөөдэнь «Хүлээжэ байя» гэнэ.
 Гурбадахинъ «Найгалзан дуулая» гэнэ.

(ᠠᠳᠠᠷᠠᠭᠤ)

Хүжэтэ тайгаһаа үндэр аад,
 Халюун дэлхэйгээ гоёодог.

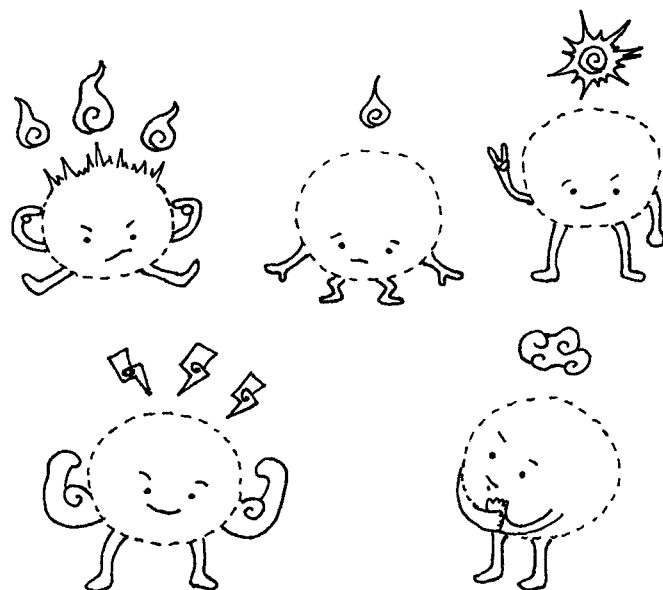
(ᠠᠳᠠᠷᠠᠭᠤ)

Гансахан түүдэг
 Дэлхэйе дулаасуулба.
 (ᠠᠳᠠᠷᠠᠭᠤ)

Намайе удаан сохино,
 Намайе хахална, урбуулна.
 Би бээ баринаб...,
 Бултанданъ жаргал асарнаб,
 Бултанданъ баярые хүргэнэб.

(ᠠᠳᠠᠷᠠᠭᠤ)

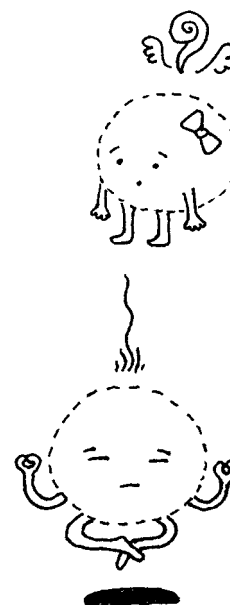

Үдэшэлэн наһа барадаг,
Үглөөгүүр һөөргөө амидырдаг.

 $(d \in \rho_\lambda)$

Бэегүй аад, амитай,
Хэлэгүй аад, хашхардаг.

(Cyrillic)

Доржуудай хүбүүн
Хэвтэжэ хэвтэжэ хэлэбэ:
«Дүнгэжэ бодоо хаа,
Хүхэ тэнгэридэ хүрэхэб».

$$(v_2 \phi v_X)$$

Гэр сооноон
Намнажа ядааб.

(ноуооL)

Долоон үбгэд
Сасуутан аад лэ,
Долоолуулаа
Ондо ондоо нэрэтэйнүүд.

(ρλληνφερλ ηογοηοη οονογ)

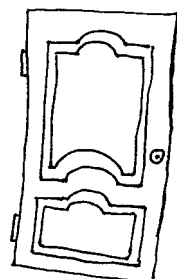
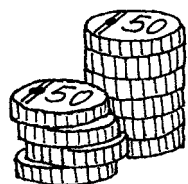
Ажал хүдэлмэри, хубсаһа хунар ба зэр зэмсэг

Хэн, юун ерээд,
Гар дээгүүр дэбхэрээб,
Хармаан соогуур собхорооб?

(нэгнлүү)

Сээниг соогуур алхалха дуратай,
Газаагуур шииганаха дуратай,
Гэр руугаа орохо дурагүй.

(нєрлү)

Гэнжээ хангирган,
Гэр хахижа хонодог,
Хазажа зуудаггүй,
Амаргүй заахан,
Амагүй нохой.

(нэгдлүү)

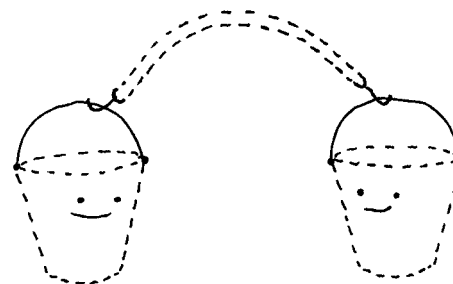

Заахан хүбүүн
Зантайгаад,
Хүн бүхэнэй
Хүл харана.

(Боголо)

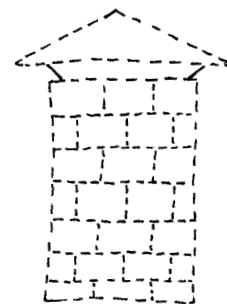
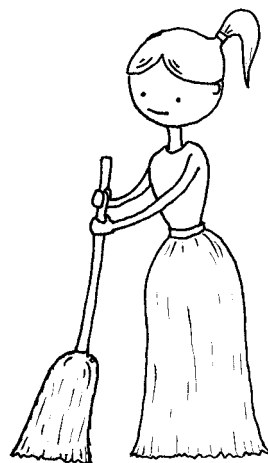
Хоёр мундуу ахайнар
Хүйтэн уһанда орохо дуратай.

(гєнлх дээрх)

Гүрэмэл гонзогор бээтэй,
Гэр соогуур харайха дуратай.

(ᠭᠣᠷᠡᠮᠡᠯ ᠭᠣᠨᠵᠣᠭᠣᠷ)

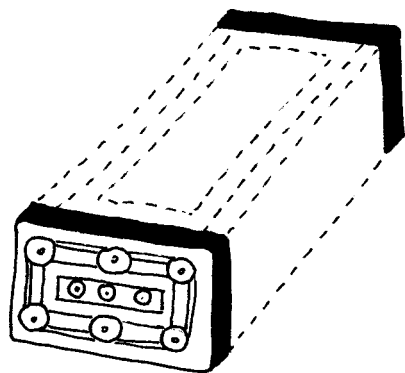

Гозогорхон басаган
Гэрэй орой дээрэ һууна.
Эдээ эдихэ дурагүй,
Уһа ууха дурагүй,
Тэнгэри хараад лэ һууна.

(ᠭᠣᠵᠣᠭᠣᠷᠬᠣᠨ ᠪᠠᠰᠠᠭᠠᠨ)

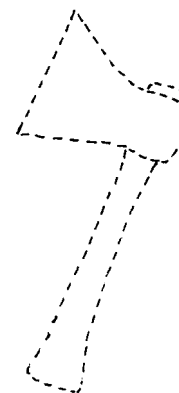
Ара арзагар шүдэтэй аад,
Хазажа шадахагүй, эльбэдэг.

(ᠠᠷᠠ ᠠᠷᠵᠠᠭᠠᠷ)

Хүл гаргүй аад,
Хүдэһэн зөөлэн бээтэй,
Сэлсэгэр үнжэгэн бээдэнь
Самса гээшэ хэрэгтэй.

(ᠬᠦᠯ ᠭᠠᠷᠭᠡᠢ)

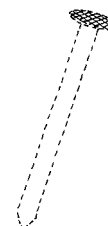

Тонгойжо тонгойжо,
Эсээд лэ,
Гэртээ ерэ ерэнээр
Хэбтэшэдэг.

(ᠲᠣᠩᠭᠣᠵᠣ)

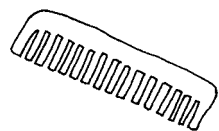
Бэень гэр соо,
Толгойнь газаа.

(ᠪᠡᠨᠡᠨ ᠭᠡᠷ ᠰᠣ᠋᠋)

Шүдэтэй аад лэ,
Шүдэмни үбдөө гэжэ
Хэлэдэггүй.

(wɹɥ)

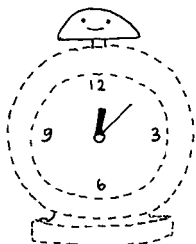

Далантайхан дааганхан
Далай уужархиба.

(ɒɔɒɔɒɹɥ)

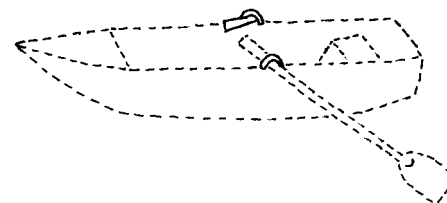
Хүлгүй аад, ябанаб,
Амагүй аад, хөөрэнэб,
Үглөөгүүр бодохыетнай.
Хүлээнэб.

(ɔaɔ)

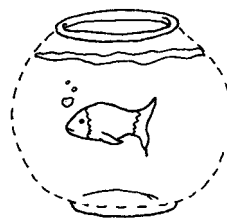
Нэгэ захадань һонюуша унтаанай,
Нүгөө захадань годилзоһон хорхой.

(oɔoɔɔɔ)

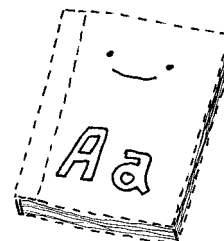
Ой соо түрэнэн аад,
Уһан соо юундэ байһанаа
Ойлгоногүйб.

(oɔoɔɔɔ)

Сонхо дээрэхи пүсхэгэр
Сэнхир нуурай заһаһадые
Хахуулидажа болохогүй,
Хараад лэ һайхашаажа болохо!

(wɥɥɥɥɥɥ)

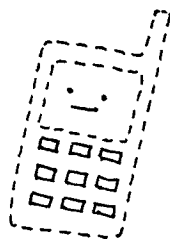

Хэн, юун дуугай һурганаб,
Хэн, юун юумэ хөөрэнэб?

(wɔɔɔ)

Шэдитэ хүгжэмэй зэдэлхэдэ,
Шэхэндэмни нүхэрэймни
Шэнгэхэн хоолой дуулдашоо.

(нүцүшү)

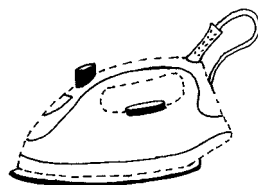

Хаа-яахан уурал бааядаг,
Харин орхёод ябаа наашни,
Тойбо татажа болохо,
Түймэр табижа болохо.

(флюиү)

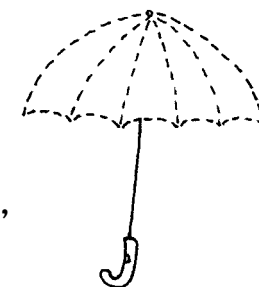
Һайн, номгон зантайдаа
Һаймһаржа налгай эльбэдэг.
Олон хэлээр нэрлэжэ болохошье,
Ульгамхан буряад нэрэтэй юм.

(флюиү)

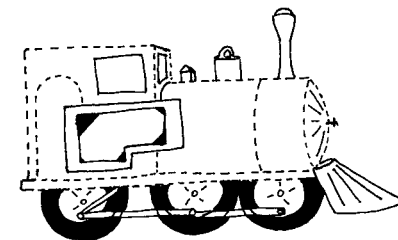
Бороотой нүхэсэхэдөө абааштай,
Газаагуур зайха дуратай.

(фехлүлүл)

Хээрэ гэшхүүр хэбтэнэ,
Хэмгүй олон гэрнүүд
Тэрээн дээгүүр
Түр-нюр гүйлдэнэ.

(сүфеш үшүрүг 'үрүс фехлүлүл)

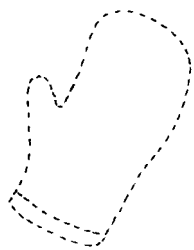

Ноб ногоохон үнгэтэй...
Намайш шамайш баярлуулан,
Үнгын галаар ялалзаһаар,
Үхибүүдтэ амтатай бэлэгтэй
Үбгэн Жабарые залаһандань
Хүхюун энеэдэн замхангүй,
Хатар наадан таһалданагүй.

(нфлүлүрүх үсүсүж снүлүлүлүл)

Дүрбэн хүбүүд
Дэгэл соо нуунад
Табадахинь
Гансаарханаа.

(дүг үүшүүвүүд)

Үхибүүдтэ угаа дуратайб,
Ута хурса хамараараа
Үнгын шэрээр зураха дуратайб.

(үүдүүдүүд)

Хамар дээрэ нууха дуратайб,
Иишэ тиишээ хараха дуратайб.

(үүд үүшүүвүүд)

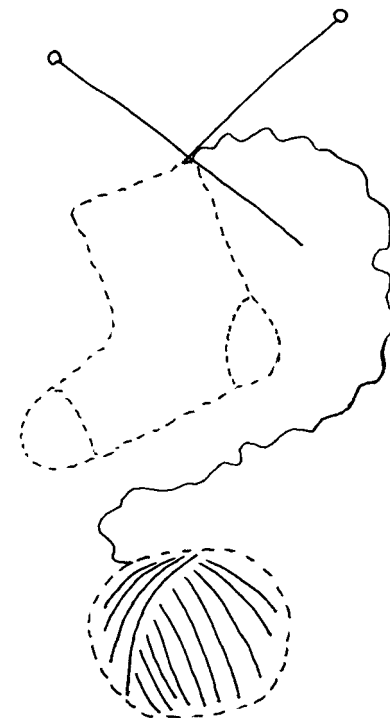

Хоёр эхир хүбүүд
Хүн бүхэнэй
Хамар дээрэ
Нууха дуратай.

(үүд үүшүүвүүд)

Хүгшэн эжын
Хул доогуур
Зөөлэн бүмбэгэ
Дэбхэрнэ.
Дэбхэр дэбхэрнээр,
Зөөлэхэн оймһон
Болошобо.

(үүд үүшүүвүүд)

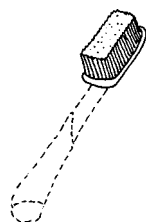

Ногоон таряалан дээрэ
Сагаандайн бага хүбүүн
Иишээ, тиишээ дэбхэрэн,
Урагша хойшоо гүйнэ.

(үүд үүшүүвүүд)

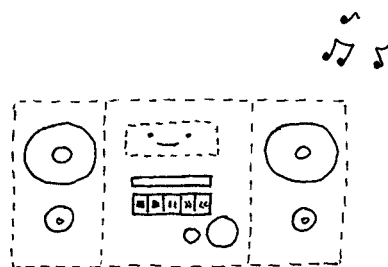
Яһан нюргатай,
Шэрүүн үрзэгэр үһэтэй,
Хүнүүдтэй нүхэсэхэ
Дуратай.

(ошэт ренерлш)

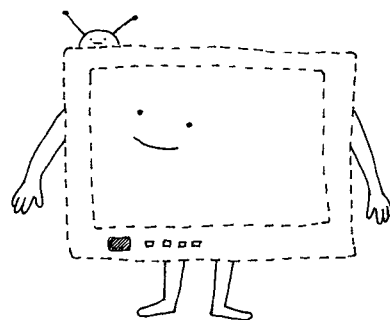
Хоолойгүй аад, дууладаг,
Гаргүй аад, бэшэдэг.

(нофопнггш)

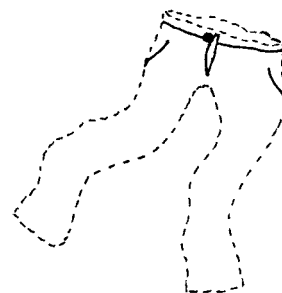
Ямар һонин гэр гээшэб?
Нэгэ сонхотой,
Үдэр бүхэндэ
Сонхоороо кино харуулдаг.

(ршггфлз)

Шубуун бэшэшье һаа,
Үдэтэй, үрбэлгэтэйб.

(дэрэ)

Хүл доогууртнай хэбтэнэб,
Табгайтай сабхяараа гэшхэнэт.
Үглөөдэрынь газаа гаргаад,
Үхэтэрэм намайе сохинот.
Үхибүүд һүүлдэнь нам дээрэ
Урбалдана, хэбтэнэ,
Эрьелдэнэ, наадана.

(сегпх)

Үглөөгүүр бодоһоор,
Хоёр харгыда орошоноб.

(хермл ермх)

Үдэртөө бээе орёоноб,
Һүниндөө болиноб.

(бүлэ)

Ургамал, модон ба эдээ хоол тухай

Олон набартайб,
Олон гартайб,
Ори ганса хүлтэйб.

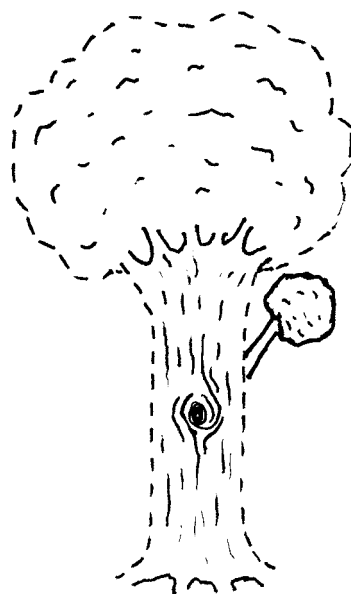
(модон)

Амһартыень эмдэнгүй
Амталхашьегүйш, эдихэшьегүйш.

(фрүтү)

Хэды ехээр амтархажа
Эдинэбибди.
Тэды соонь үлэжэл байдаг,
Дундаржашье, дууһажашье
Үгэдэггүй.

(ехөөсө фрүтү)

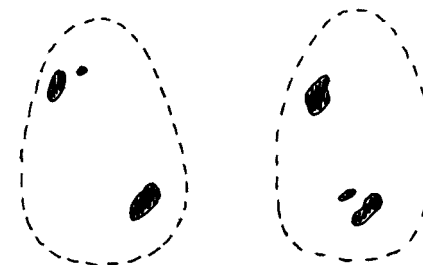

Түрэнэн дайdanь холо,
Тэрүү дээрэ үлгөөтэй.
Дундаа сагаан тоһотой,
Дамбагар хүрин арһатай.

(фрүтү нятлх)

Нэгэ торхо соо
Хоёр янзын тоһон.

(нэгээрнх)

Харашье үнгэтэйб,
Сагааншые үнгэтэйб,
Аман соо ороод,
Амтатай гүүлэдэгби.

(нєwєєvпX)

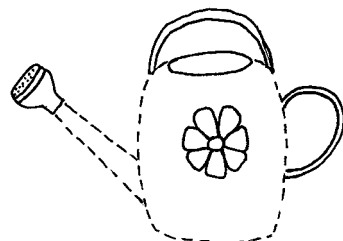
Уб улаан сабхи
Газар доро хэбтэнэ.

(овхоёдоо / нєжнєw нєvпX)

Ногооной хашаа соомнай
Эдир хүбүүн бии юм.
Ута хамараараа
Тангад гэхэдэнь,
Уһан гоожоод лэ
Үалахагүй юм.

(дXлXvпчX)

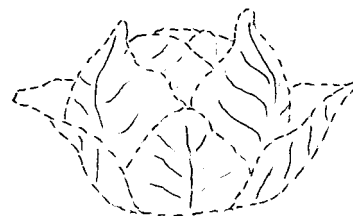
Үелээ (грядка) дээрэ
Үетэнэйнгөө дунда
Ногоорон гонзойжо,
Намнаа хоргодоо.

(єєфєєX)

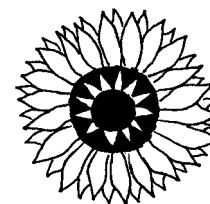
Түмэн олон хубсаһатай,
Түхэрезн сагаан шарайтай,
Уһа ууха дуратай.

(vєлXvпx / ноогон нєvпX)

Дээшээл, дээшээл урганаб,
Дэгдэшэдэг һаа гоё һэн.
Шаб шара малгайгаа
Хэндэшье үгэхэгүйб.

(гєєєє нєvпX)

Ногооной үелээ дээрэ
 Ногооржо гонзойһон
 Бэрсэгэр хатуу ногоон даа,
 Дабһалжашье болохол даа.

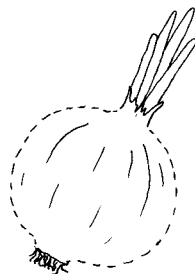
(сэсэгэ)

Тэндэ ногоон шүхэр,
 Эндэ шара шүхэр,
 Шүхэр гү, шэхэр гү?
 Шүлэн соо ороходоо
 Амтатай гү?

(уофжл / ртнол)

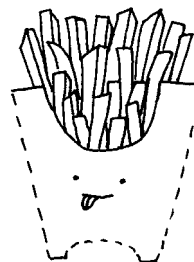
Уйлаа һаатнай,
 Эмнэжэ эльбэхэ шадалтайб,
 Эмшэлжэ аргалха аргатайб.

(онпгноу)

Би шорой дээрэ түрөөб,
 Булай муу зантайб.
 Хаанашье ерэбэл,
 Хүн бүхэниие бархирулдаг,
 Уйлулдаг зантайб.

(онпгноу)

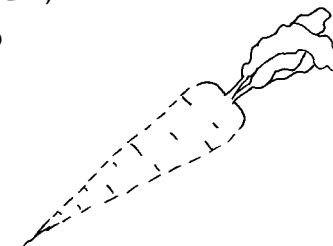
Намае шанаха дуратай,
 Намае шараха дуратай,
 Нимгэн хубсаһаяа
 Налайса үмдөөд лэ
 Газар соо һуунаб.

(рхдраршрх / нэцнл)

Һаглагар ногоон һүүлээ
 Һалбайса һайрхан харуулаа.
 Татажа зулгааһамнай,
 Татай, шара зээрдэ
 Байшаба.

(гоохфow / нрдллу рфрл)

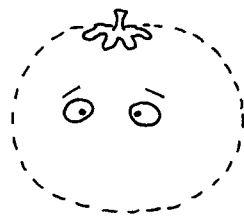

Урда захын үелээ (грядка) дээрэ
Утахан таабаринууд.
Харин эндэ Жабар үбгэн
Хамараа зундаа хадагалдаг.

(доохдон / нэгдүүл үөр III)

Харин манай үелээ дээрэ
Багал һонин таабаринууд.
Шүүхэтэйшье, томонуудшье,
Түб түхэреэнүүд юм.
Зундаа ногоордог,
Намартаа улайдаг юм.

(догнхон / нгоон ндүүл)

Түмпэгэр олон, түхэреэхэн аад,
Пүлсхэдээд жэгдэ ногооршодог.
Хэмгүй удаахан, үнихэн,
Харанхы соо хэбтэшэдэг.
Удаан хэбтэхэндээ эшэжэ,
Уб улааханууд болошодог.

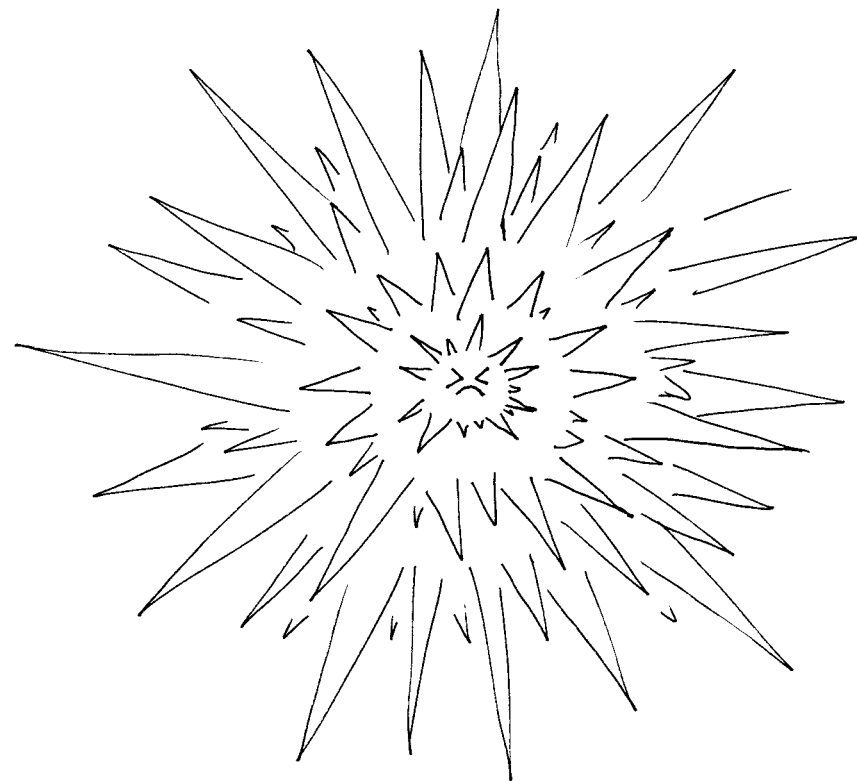
(догнхон / нгоон ндүүл)

Норбын газаа
Ногоолой ургаа.
Нобшоржо ябаһаар,
Ногоолойдо хазуулааб.

(нрхрррх)

Ай даа, намайе баряа гүт?
Аргагүйгөөр дүргөөжэрхибэб.

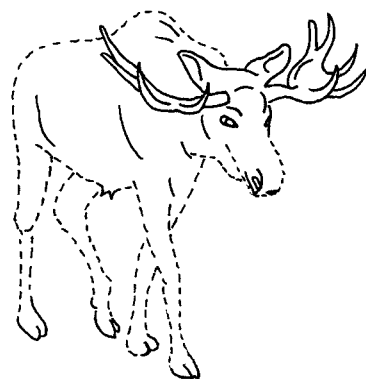
(нрхрррх)

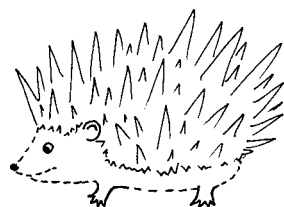
Амитан, хорхой
шумуул тухай

Ямар амитан толгойдоо
Янхан дарбагар эбэртэйб?

($\eta\rho g\rho\eta\rho\chi$)

Хасуури доро
Хадхууртай бүльбөөдэй
Хар-хар һажана.

 $(v\kappa\phi v\xi)$

Намгүй аад лэ, үнээс намнаба,
Унагүйгөөр нюураа угааба,
Нүүлээрнь диван дээрээ
Уянгата дуугаа дууулаба.

$$(n \in \omega \cap n_W)$$

Сагаахан гэр соохоно,
Сарюухан гэр соохоно
«Түс» гэжэ тоншожорхибо,
«Тас» гэжэ унашаба.
Тэндэһээнъ нэгэ һонин
Шиисгалдай аргаахан бултайба.
Татан гэхээмни зөөлэхэн,
Шарахан юумэн байшаба.

(Тахтасан даланда)

Хэн, юун ой соо
Хүндэ хүдэлмэритэйб?
Толгойнгоо үбдэтэр
Тоншохо ажалтайб?

 $(\nu\lambda\lambda t\eta o_L)$

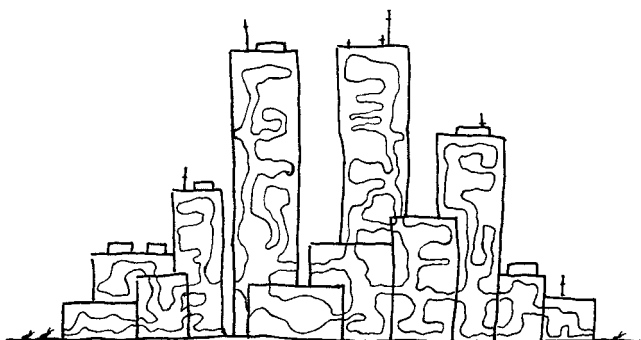

Ута нарийхан хамартай,
Угаа нарийхан хоолойтой.

(*наригдмал*)

Ойн оёрто
Олон эрэшүүл ерээд,
Нүхэ хадаагүйгөөр
Обогорхон гэр барижархиба.

(*Шогмоогооноц*)

Заахан Бата хүбүүнэй ажабайдалһаа шүлэгүүд

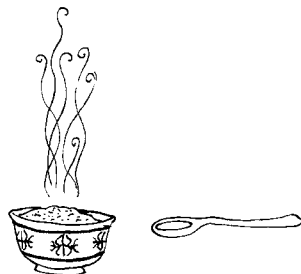
~~~ III ~~~

Халуун пeэшэн дээрээ...

Халуун пeэшэн дээрээ
Хангалтана амтатй кашамни.
Эжымни үглөөгүүр эртэ
Эдeэлхыемни намдаа шанаа.

Алима жэмэстэй холин,
Амтатй кашаяа эдинэб.
Тоһотой хилээмээ абан,
Томоотойгоор сайгаа уунаб.

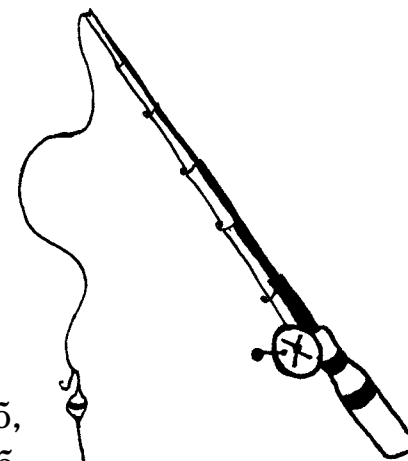
Эжымни намайгаа магтана,
«Эртэ бододог болоош,
Хүлөө шоройдожо эхилээш,
Хүн болоош даа» гэнэ.

Абамни хүхюутэйгээр баярлана.
«Үдэшэ шатар наадахабди.
Ажалайнгаа һүүлээр хоюулаа
Үглөөгүүр болотор мұрысэхэбди».

Туһада орожо эхилээб...

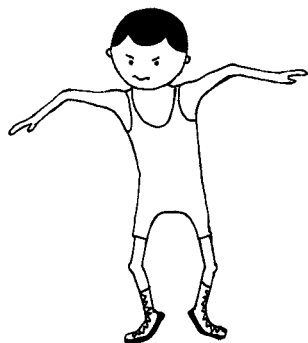
Туһада орожо эхилээб...
Тооһоёо һайса аршанаб,
Шоройгоо өөрөө хаманаб,
Шалаяа сэбэрээр угаанаб.

Хүгшэн эжымни хүхюутэй,
«Хүүгэмни, аша хүбүүмни,
Ээм дээрээ тулалдаха
Эрэ болоош даа» гэнэ.

Абамни шэнэхэн хахуулияа
Сээниг сооһоон абажа,
«Абраамай нуур хоюулаа
Сильмаадахаяа ошоё» гэнэ.

Би бүхэтэй эрэ болооб...

Би бүхэтэй эрэ болооб,
Бүхэли үдэр ори гансаараа
Гэрээ нахяаб үдэшэ болотор,
Гэмгүй бэрхээр эдээ шанааб.

Эртэ хургуулиһаа ерээд,
Эжыдээ туһалнаб ажалдань.
Нохойгоо эдеэлүүлжэ дүүргээд,
Номоо үзэнэб һүүлдэнь.

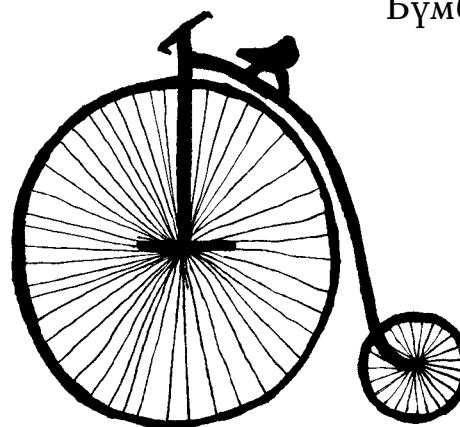
Би бүхэтэй эрэ болооб,
Багжагар хатуу балсантай болооб,
Барилдажашье шадахаб,
Барилдаанай баруун тала барихаб.

Дугы

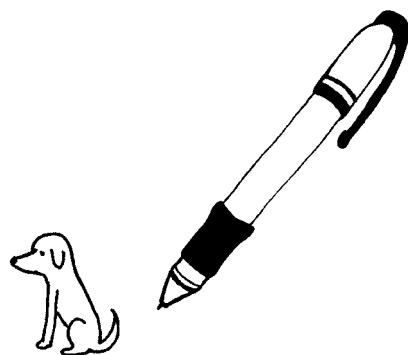
Намда шэнэ дугы (велосипед)
Дэлгүүрһээ абамни абаа.
Дэлхэтэй мори унаһан шэнги
Намхан нааданаб газаа.

Мөөрнүүдын жэрьесэ эрьелдээд,
Мухарина иишэ тиишээ.
Нүхэд хүбүүдни хажуудамни
Намда унуулыш гэлдэнэ.

Шангаар педальнуудаа дараад,
Шармайса гүйлгэнэб урагшаа.
Булта дугыдаа мордоод,
Бүмбэрсэг дэлхэйе тойроё.

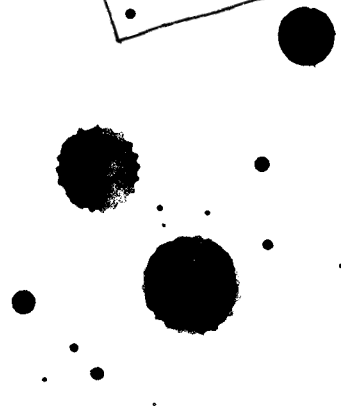
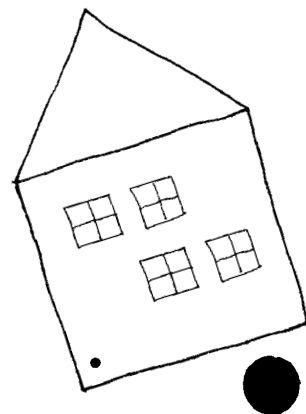
Эдир зурааша

Эжы абынгаа ажалдаа
Эртэ үглөөгүүр ябамсаар,
Эрдэни долонгир хүбүүмнай
Ээбиитээ хоюулаа үлэбэд.

Ээбиинь аятайхан нуугаад,
Ээрэнэ зөөлэхэн нооһоёо...
Энеэбхилэн, аша хүбүүгээ
Эрхэлүүлжэ, толгойень эльбэнэ.

Эрдэнишье согтой хүхюутэй,
Эжы абынгаа бэлэглэнэн
Ялагар шэрэнүүдые табинхай,
Ябтайса нуугаад зурана...

«Миниингээ бүтээһэн зурагуудые
Ээбиимни, һонирхожо харыт даа...
Манай гэр, Байгал нохоймнай,
Эрөөн бүмбэгэмни гэшхүүр дээрээ...»

Ээбиинь нүдэнэйнгээ шэл зүүжэ,
Эдир зураашынгаа зурагуудые
Хаража нуухадаа заабарилна:
«Харандаагаар түрүүн зурадаг юм...»

«Гэшхүүр, пезшэнэй хоолой хоёрнай
Доошоо хэлтэгы болошоо...
Дүрбэн сонхотой гэрээ
Гоёор зурааш даа» гэжэ магтаба...

Ээбиингээ магтаалда хүртэнэндөө
Эдир зураашамнай урмашан,
Эрөөн һудалтай миисгэйхэндэ,
Эрбээхэйнүүдые нэмэжэ зураба.

Гаршаг

I. Шагнагты, үхибүүд, дуугайхан...

4	Шагнагты, үхибүүд, дуугайхан
12	Шубуудай аймаг
16	Залхуудай
18	Айлшад
20	Арюуна басаган баяртай
21	Манай зурагта
22	Хуһан
23	Мойһон
24	Заан

II. Таабариин орон (Оршуулганууд)

26	Байгаалиин элдэб үзэгдэл
32	Ажал хүдэлмэри, хубсаһа хунар ба зэр зэмсэг
44	Ургамал, модон ба эдээ хоол тухай
52	Амитан, хорхой шумуул тухай

III. Заахан Бата хүбүүнэй ажабайдалһаа шүлэгүүд

56	Халуун пеешэн дээрээ
57	Туһада орожо эхилээб
58	Би бүһэтэй эрэ болооб
59	Дугы
60	Эдир зурааша

Лёнхобоева-Артугаева Нина
ЭДИР ЗУРААША / АБЫН СЭРГЭ
Уран зурааша Жалцанов Гүрэжаб

ISBN 978-5-905958-02-1

Проектыг хүтэлбэрлэгшэ
Дымчикова Жанна
Харюусалгата редактор
Бадагаров Жаргал
Загбар бэлэдхэнэн
Шарайд О. Галсан
Хинагша
Бальжинимаева
Цыпелма

«Буряад-Монгол ном» хэвлэлэй редакци:
Утаһан +7(3012) 21 48 57, +7(9025) 65 58 13
Сахим шуудан: ricmk@mail.ru
<http://buryadnom.blogspot.com>
Худалдан абаха асуудалаар хандаха:
Утаһан +7(9025) 65 58 13, +7(9021) 61 93 98
Номой талаар һанал шүүмжэ, хүсэл дурадхалаа
buryadnom@gmail.com гэхэн хаягаар эльгээнэ гүт

Хэблэлдэ 2012.12.30-да шэлжүүлбэ
Офсет саарһан 150 г/м²
Хэмжээ 60 х 90 / 16
Хэблэн тоо 1000 хуби
PrintLETO (Москва хото)